

TAXONOMICAL NOTES AND CHECKLISTS

Ukrainian flora checklist. 9: Families *Cistaceae*, *Malvaceae* (incl. *Tiliaceae*) and *Thymelaeaceae* (Malvales, Angiosperms)

Mykola M. FEDORONCHUK **Affiliation**

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Correspondence

Mykola Fedoronchuk,
e-mail: m.fedoronchuk@ukr.net

Funding information

not support

Co-ordinating Editor

Ivan Moysiienko

Data

Received: 16 November 2023

Revised: 25 January 2024

Accepted: 27 March 2024

e-ISSN 2308–9628

doi: 10.32999/ksu1990-553X/2024-20-1-1

ABSTRACT

Materials and methods: herbarium collections, literature data, field observations.

Nomenclature: POWO 2024.

Results: In the flora of Ukraine, the Malvales order includes three families – *Cistaceae*, *Malvaceae* (incl. *Tiliaceae*) and *Thymelaeaceae*. The *Cistaceae* family includes three genera: *Cistus* (*C. tau-ricus*), *Fumana* (incl. *Fumanopsis*) – 3 species, and *Helianthemum* – 12 species, of which two Crimean ones (*H. lasiocarpum*, *H. ledi-folium*) require new confirmation. Significant nomenclatural changes occurred in the genus *Helianthemum*. The *Malvaceae* family, including the *Tiliaceae* family, in the flora of Ukraine is represented by 16 genera (*Abelmoschus*, *Abutilon*, *Alcea*, *Althaea*, *Anoda*, *Callianthe*, *Corynabution*, *Gossypium*, *Hibiscus*, *Kitaibelia*, *Malope*, *Malva* (incl. *Lavatera*), *Malvella*, *Ripariosida*, *Sida*, *Tilia*) and 49 species (together with subspecies, wild and cultivated plants). The genus *Lavatera* is included in the genus *Malva*, since the main morphological feature that previously distinguished the genera (the leaves of the subcalyx attached to the base in *Lavatera* and free in *Malva*) was not sufficient to distinguish them. In the flora of Ukraine, the genus *Malva* is represented by 9 species. *Malva alcea* is a new species for Ukraine, which was previously not listed in national records. The species *Sida hermaphrodita*, which is sometimes cultivated in Ukraine as a technical (fibrous) and fodder plant and is brought to the fields as a weed, is now separated from the genus *Sida* into a separate monotypic genus *Ripariosida* (*R. hermaphrodita*). Nomenclatural and taxonomic changes occurred in the genus *Tilia*. The family *Thymelaeaceae* in Ukraine is represented by two genera (*Daphne*, *Thymelaea*) and 6 species.

KEYWORDS

annotated list, distribution, species, subspecies, genus, family, systematics, nomenclature, synonyms, herbarium specimens, *Abutilon*, *Alcea*, *Althaea*, *Anoda*, *Cistus*, *Daphne*, *Fumana*, *Fumanopsis*, *Gossypium*, *Helianthemum*, *Hibiscus*, *Lavatera*, *Malva*, *Malvella*, *Sida*, *Thymelaea*, *Tilia*

CITATION

Fedoronchuk, M.M. (2024). Ukrainian flora checklist. 9: families *Cistaceae*, *Malvaceae* (incl. *Tiliaceae*) and *Thymelaeaceae* (Malvales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* 20 (1): 5–18. doi: 10.32999/ksu1990-553X/2024-20-1-1

ВСТУП

Пропонована стаття продовжує серію публікацій про таксономічний склад й номенклатуру (чекліст) видів судинних рослин флори України: родин губоцвітих (*Lamiaceae* Martinov) (Fedoronchuk 2022a), бобових (*Fabaceae* Lindl.) (Fedoronchuk 2022b), зонтичних (*Apiaceae* Lindl.) та аралієвих (*Araliaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2022c), розових (*Rosaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2022d), гвоздичних (*Caryophyllaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2023a), товстолистих (*Crassulaceae* J.St.-Hil.), агрусових (*Grossulariaceae* DC.), столисникових (*Haloragaceae* R.Br.), ломикаменевих (*Saxifragaceae* Juss.), в'юнкових – *Convolvulaceae* Juss. s. l. (incl. *Cuscutaceae* Dumort.) та пасльонових (*Solanaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2023b), жимолостевих (*Caprifoliaceae* Juss., incl. *Dipsacaceae* Juss., *Linnaeaceae* Barcklund, *Valerianaceae* Batsch), калинових (*Viburnaceae* Raf., incl. *Adoxaceae* E.Mey., *Sambucaceae* Batsch. ex Borkh.), плакунових (*Lythraceae* J.St.-Hil. s. l., incl. *Punicaceae* Bercht. & J.Presl, *Trapaceae* Dumort.), онагрових (*Onagraceae* Juss.) та миртових (*Myrtaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2023c), ебенових (*Ebenaceae* Gürke), примулових (*Primulaceae* Batsch ex Borkh.), актинідієвих (*Actinidiaceae* Engl. & Gilg) та вересових (*Ericaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2023d). У цій статті наведено анотований список видів родин *Cistaceae* Juss., *Malvaceae* Juss. (incl. *Tiliaceae* Juss.) та *Thymelaeaceae* Juss. порядку *Malvales* Juss. ex Bercht. & J.Presl.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Базовою основою пропонованого списку видів родин *Cistaceae* Juss., *Malvaceae* Juss. (incl. *Tiliaceae* Juss.) та *Thymelaeaceae* Juss. порядку *Malvales* Juss. ex Bercht. & J.Presl. є номенклатурне зведення судинних рослин флори України (Mosyakin & Fedoronchuk 1999). Робота також базується на критичному аналізі таксономічного складу з опрацюванням гербарних колекцій, матеріалів польових досліджень, а також літератури з урахуванням нових узагальнених даних морфологічних та молекулярно-філогенетичних досліджень. У роботі також використані електронні ресурси з номенклатури видів. Оскільки пропонований варіант чеклісту названих родин поданий як стаття, то для кожного виду вказано його поширення, а в примітках (у разі потреби) – таксономічні, номенклатурні чи хорологічні коментарі. Назви родів і видів та їх синоніми (у круглих дужках) наведені за алфавітним порядком, а в квадратних дужках – альтернативно прийнятні на сьогодні назви (виділені жирним із курсивом). Зірочкою (*) позначені культивовані рослини, знаком оклику «!» – здичавілі (втікачі з культури), знаком питання (?) – наявність яких потребує підтвердження. Межі територій (ботаніко-географічні райони України) наведені за геоботанічним районуванням (Shelyag-Sosonko 1985), детальний аналіз якого зроблено в монографічній роботі В.П. Гелюти (Heluta 1989). Флористичне районування Українських Карпат наведено за В. І. Чопиком (Chopyk 1969). В окремих випадках вказані також більш конкретні місцезростання (зазначено адміністративні райони). Поширення видів на території України наведено за достовірними джерелами (флорами, визначниками, опублікованими науковими статтями в журналах ботанічного профілю, а також на основі опрацьованих нами гербарних матеріалів).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

CISTACEAE Juss., 1789, *nom. cons.*

У родині 8 родів та близько 200 видів, поширених переважно в північній частині земної кулі (особливо в Середземномор'ї та Північній Америці), частково в Південній Америці. В Україні – три роди: *Cistus* L., *Fumana* (Dunal) Spach (incl. *Fumanopsis* Pomel), *Helianthemum* Mill. та 16 видів, для двох із яких необхідні нові підтвердження.

CISTUS L.

Близько 35 видів, поширених у країнах Середземномор'я, Південно-Західної Азії і Північної Африки. В Україні – один вид.

Cistus tauricus C.Presl (*Cistus creticus* L. var. *tauricus* (C.Presl) Dunal; *Cistus creticus* L. var. *eriocephalus* (Viv.) Greuter; *Cistus creticus* L. subsp. *eriocephalus* (Viv.) Greuter & Burdet; *Cistus incanus* auct. non L.; *Cistus ponticus* Juz.; *Cistus villosus* L. var. *tauricus* (C.Presl) Grosser)

- В Криму (Південний берег Криму: західна частина, від мису Айя до с. Малоріченська). Охороняється (включено до Переліку видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України № 111 від 15.02.2021 р. із природоохоронним статусом «зникаючий» ([Perelik 2021](#))).

FUMANA (Dunal) Spach (*Fumanopsis* Pomel)

Близько 20 видів (разом із видами роду *Fumanopsis* Pomel, з якими їх нині об'єднують), поширених у країнах Середземномор'я, Південно-Західної Азії та Північної Африки. В Україні – три види.

Fumana laevis (Cav.) Pau (*Cistus laevis* Cav., nom. cons. prop.; *Fumanopsis laevis* (Cav.) Tzvelev; *Helianthemum laevis* (Cav.) Pers.)

- У Криму (гора Кішка в околицях Симеїза, єдина популяція). Іберійський (Іспанія) вид у Криму, імовірно, є занесеним. Охороняється ([Perelik 2021](#)).

Fumana procumbens (Dunal) Gren. & Godr. [*Fumana procumbens* (Dunal) Gren. & Godr. subsp. *procumbens*] (*Cistus fumana* L.; *Helianthemum fumana* Mill.; *Helianthemum fumanum* Moench; *Helianthemum procumbens* Dunal)

- В Степу (Одеська область, околиці м. Вилкове) та в Криму (південь і околиці Євпаторії).

Fumana viscidula Juz. [*Fumana arabica* (L.) Spach] (*Helianthemum viscidulum* Stenen ex Dunal, pro syn.)

- У Криму (Південний берег Криму). Від близького середземноморського виду *Fumana arabica* (L.) Spach, з яким його нині синонімізують в західноєвропейській літературі, зокрема і в [POWO 2024](#), відрізняється густим залозистим опушенням всієї рослини.

HELIANTHEMUM Mill.

Більше 110 видів в Європі, Північній Африці, Середній, Центральній і Північно-Західній Азії. В Україні – близько 12 видів.

Helianthemum canum (L.) Hornem. [*Helianthemum canum* (L.) Hornem. subsp. *canum*] (*Cistus canus* L.; *Helianthemum creticola* Klokov & Dobrocz.; *Helianthemum georgicum* Juz. & Pozdeeva; *Rhodax canus* (L.) Fuss)

- На Правобережжі (Кременецькі гори), а також у Криму (передгір'я, Тарханкутський півострів, ПБК). Синонімами *H. canum* (L.) Hornem. s. str. є *H. creticola* Klokov & Dobrocz. та *H. georgicum* Juz. & Pozdeeva., які наводяться у вітчизняній літературі ([Prokudin 1987](#), [Tzvelev 1996, 2012](#), [Didukh 2010](#), [Yena 2012](#), [Mosyakin & Fedoronchuk 1999](#), [Onyshchenko et al. 2022](#)) як самостійні види. Охороняється з природоохоронним статусом «рідкісний» ([Perelik 2021](#)).

Helianthemum chamaecistus Mill. [*Helianthemum nummularium* (L.) Mill. subsp. *obscurum* (Pers) Holub] (*Cistus helianthemum* L.; *Cistus hirsutus* Thuill., nom. illeg.; *Cistus ovatus* Viv.; *Helianthemum chamaecistus* Mill. subsp. *obscurum* (Pers) Čelak.; *Helianthemum cistifolium* Mill.; *Helianthemum grandiflorum* (Scop.) DC. subsp. *obscurum* (Pers.) Holub; *Helianthemum hirsutum* Mérat; *Helianthemum nummularium* L. subsp. *ovatum* (Viv.) Schinz & Thell.; *Helianthemum obscurum* Pers.; *Helianthemum ovatum* (Viv.) Dunal; *Helianthemum vulgare* Gaertn)

- У Карпатах, на півдні Полісся, півночі Лісостепу, головним чином на Правобережжі, а також у Криму. Вид раніше для України наводився як *Helianthemum ovatum* (Viv.) Dunal ([Prokudin 1987](#)). У ранзі підвиду у роді *Helianthemum* пріортетною назвою є *Helianthemum nummularium* (L.) Mill. subsp. *obscurum* (Pers) Holub.

Helianthemum glabrum (W.D.J.Koch) A.Kern. [*Helianthemum nummularium* (L.) Mill. subsp. *glabrum* (W.D.J.Koch) Wilczek] (*Helianthemum grandiflorum* (Scop.) DC. subsp. *glabrum* (W.D.J.Koch) Holub; *Helianthemum nitidum* Clementi; *Helianthemum vulgare* Gaertn. var. *glabrum* W.D.J.Koch)

- У Передгірному та Гірському Криму (яйли). Для України (Криму) вид раніше наводився як *Helianthemum nitidum* Clementi (Tzvelev 1996, 2012, Yena 2012, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Didukh 2010, Onyshchenko *et al.* 2022).

Helianthemum glaucescens (Murb.) Tzvelev (*Helianthemum chamaecystus* Mill. subsp. *glabrum* (W.D.J.Koch) Murb. var. *glaucescens* Murb.; *Helianthemum nitidum* Clementi subsp. *glaucescens* (Murb.) Degen; *Helianthemum grandiflorum* (Scop.) DC. subsp. *glaucescens* (Murb.) Holub)

- Наводиться для Карпат (Угольсько-Ширококолузанський масив Карпатського біосферного заповідника) (Tasenkevych 1983).

Helianthemum grandiflorum (Scop.) DC. [*Helianthemum nummularium* (L.) Mill. subsp. *grandiflorum* (Scop.) Schinz & Thell.] (*Cistus grandiflorus* Scop.; *Helianthemum tauricum* Sweet)

- У Карпатах (високогір'я: хребти Горгани, Свидовець, Чорногора, Чивчинські гори), а також у Гірському Криму (Чатир-Даг, Бабуган) (кримські рослини дещо відрізняються від типових переважно лежачими та висхідними, а не прямостоячими пагонами (Didukh 2010).

?**Helianthemum lasiocarpum** Desf. ex Jacques & Hérincq [*Helianthemum ledifolium* (L.) Mill. subsp. *lasiocarpum* (Willk Desf. ex Jacques & Hérincq) Nyman] (*Helianthemum ledifolium* (L.) Mill. var. *lasiocarpum* (Desf. ex Jacques & Hérincq) Bornm.; *Helianthemum ledifolium* auct. non (L.) Mill.; *Helianthemum tauricum* Rupr. non Sweet)

- У Криму (окол. Судака, Карадаг, Карабі-яйла) (Tzvelev 1996, Didukh 2010, Yena 2012). Балкано-ірано-туранський вид, в електронному ресурсі POWO 2024 для України (Криму) із невідомих причин не вказується.

?**Helianthemum ledifolium** (L.) Mill. [*Helianthemum ledifolium* (L.) Mill. subsp. *ledifolium*] (*Cistus ledifolius* L.)

- Наводиться для Криму (Tzvelev 1996, Didukh 2010) лише за одним дуже старим екземпляром 1842 р. із зборів L.H. Leveille, зібраного, імовірно, з околиць Севастополя.

Helianthemum nummularium (L.) Mill. [*Helianthemum nummularium* (L.) Mill. subsp. *nummularium*] (*Cistus nummularius* L.)

- У Передкарпатті (між Прутом і Дністром), на Поділлі, в басейнах Дніпра і Сіверського Дінця, в пониззі р. Дунай, Причорномор'ї (Херсонська область), а також у Криму (передгір'я і східна частина Південного берега Криму).

Helianthemum orientale (Grosser) Juz. & Pozdeeva [*Helianthemum oelandicum* (L.) Dum.Cours subsp. *orientale* (Grosser) M.Proctor] (*Helianthemum marifolium* (L.) Mill. var. *italicum* (L.) Grosser f. *orientale* Grosser; *Rhodax orientalis* (Grosser) Holub)

- У Гірському Криму, в основному на яйлі (Бабуган, Чатирдаг).

Helianthemum rupifragum A.Kern. [*Helianthemum oelandicum* (L.) Dum.Cours subsp. *rupifragum* (A.Kern.) Breistr.] (*Helianthemum cretaceum* (Rupr.) Juz.; *Helianthemum cretophilum* Klokov & Dobroc.; *Helianthemum italicum* L. var. *cretaceum* Rupr.; *Rhodax italicus* L. subsp. *rupifragum* (A.Kern.) A.Löve & D.Löve; *Rhodax rupifragum* (A.Kern.) Holub)

- В басейні Сіверського Дінця. Наводиться також для Карпат – як *Helianthemum oelandicum* A.Kern. (Fodor 1974), чи *Helianthemum rupifragum* A.Kern. (Tzvelev 1996), але, можливо, помилково. Синонімами *H. rupifragum* є *H. cretaceum* (Rupr.) Juz. та *H. cretophilum* Klokov & Dobroc., які наводяться у вітчизняній літературі як окремі види (Dobrochaeva 1955a, Prokudin 1987, Mosyakin & Fedoronchuk, 1999, Didukh 2010, Onyshchenko *et al.* 2022).

Helianthemum salicifolium (L.) Mill. [*Helianthemum salicifolium* (L.) Mill. subsp. *salicifolium*] (*Cistus salicifolius* L.)

- У Криму (передгір'я, Гірський Крим, Тарханкутський та Керченський півострови).

Helianthemum stevenii Rupr. ex Juz. & Pozdeeva [*Helianthemum oelandicum* (L.) Dum.Cours subsp. *stevenii* (Rupr. ex Juz. & Pozdeeva) Greuter & Burdet] (*Helianthemum canum* (L.) Hornem. subsp. *stevenii* (Rupr. ex Juz. & Pozdeeva) M.Proctor; *Rhodax stevenii* (Rupr. ex Juz. & Pozdeeva) Holub)

- У Гірському Криму (яйла, гори Аюдаг і Кагель).

- Для України (Карпати) за літературними даними наводився ще один вид роду – *Helianthemum alpestre* (Jacq.) DC. (*Cistus alpestre* L., *Helianthemum oelandicum* (L.) Dum.Cours subsp. *alpestre* (Jacq.) Murb.) (Dobrochaeva 1955a, Tzvelev 1996, Didukh 2010, Chopyk & Fedoronchuk 2015), можливо, помилково.

MALVACEAE Juss. 1789, *nom. cons.*

В усіх варіантах системи Angiosperm Phylogeny Group (APG 1998, APG II 2003, APG III 2009, APG IV 2016) та в багатьох інших новітніх публікаціях, зокрема в електронному ресурсі POWO 2024, прийняте широке розуміння родини *Malvaceae* (incl. *Bombacaceae* Kunth, *nom. cons.*; *Byttneriaceae* R.Br., *nom. cons.*; *Sterculiaceae* Vent., *nom. cons.*; *Tiliaceae* Juss., etc.). Однак існують і можливості альтернативних рішень, коли склад сегрегатних родин дещо змінюється порівняно з традиційними поглядами, але зберігаються (хоч і в дещо іншому розумінні) родини *Sparmanniaceae* J. Agardh (incl. *Grewiaceae* Doweld & Reveal), *Bombacaceae*, *Byttneriaceae*, *Sterculiaceae* (відсутніми в Україні), *Tiliaceae* та інші (загалом до 9 або 10 родин) (Mosyakin 2013). Дж. Ревіл (Reveal 2012) визнає у складі *Malvaceae* Rchb. дев'ять родин. У пропонованій нами роботі ми включаємо *Tiliaceae* до складу родини *Malvaceae*. У такому розумінні родина *Malvaceae* налічує близько 80 родів і 1200 видів, поширених майже по всій земній кулі, крім Арктики і північної частини лісової зони та високогір'я, особливо чисельні в тропіках і субтропіках, а також у країнах Середземномор'я. В Україні – 16 родів (*Abelmoschus* Medik., *Abutilon* Mill., *Alcea* L., *Althaea* L., *Anoda* Cav., *Callianthe* Donnell, *Corynabution* (K.Schum.) Kearney, *Gossypium* L., *Hibiscus* L., *Kitaibelia* Willd., *Malope* L., *Malva* Tourn. ex L. (= *Lavatera* L.), *Malvella* Jaub. & Spach, *Ripariosida* Weakley & D.B.Poind., *Sida* L., *Tilia* L.) та 49 видів (разом із підвидами та культивованими).

ABELMOSCHUS Medik.

Близько 11 видів, поширених в тропіках і субтропіках Африки (сх.), Азії й Австралії, деякі з них культивуються також у тропічній Америці, частково в позатропічних країнах. В Україні – один вид, що культивується.

**Abelmoschus esculentus* (L.) Moench (*Hibiscus esculentus* L.)

- На півдні Степу і в Криму, де культивується на городах, дослідних ділянках і в ботанічних садах як харчова (овочева), а також як декоративна рослина під назвою бамія їстівна (гібіск їстівний), плоди якої за смаком нагадують щось середнє між кабачками і стручковою квасолею.

ABUTILON Mill.

Близько 180 видів, поширених у тропічних та субтропічних країнах обох півкуль, частково також у південних районах помірно теплої зони. В Україні – один автохтонний вид. Ще три культивованих види, що наводилися в попередньому виданні чеклісту (Mosyakin & Fedoronchuk 1999), нині переведені в інші роди (*Callianthe* Donnell і *Corynabution* (K.Schum.) Kearney).

Abutilon theophrasti Medik. (*Sida abutilon* L.; *Sida avicennae* Gaertn.; *Sida tiliifolia* Willd.)

- В Лісостепу і Степу по засмічених місцях, зрідка. Наводиться також для Криму (Севастопольська зона, окол. Інкермана) (Seregin 2008). Поліморфний вид, включає дикорослі та культивовані форми, які варіюють за морфологічними та біологічними ознаками.

ALCEA L.

Понад 80 видів, поширених переважно у східній частині Середземномор'я, а також у країнах Середньої, Центральної і Південно-Західної Азії, частково в прилеглих до них районах Євразії й Африки; деякі види введені в культуру як декоративні і технічні (грубоволокнисті) рослини. В Україні – 4 види, з яких один – у культурі.

Alcea biennis Winterl (*Alcea pallida* (Willd.) Walst. & Kit.; *Althaea pallida* Willd.)

- На півдні Лісостепу, в Степу і Криму, зрідка (гора Аюдаг, Сімферополь, Судак). Раніше для України (Dobrochaeva 1955b, Prokudin 1987, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Didukh 2010, Tzvelev 2012) вид наводився під назвою *Alcea pallida* (з різним цитуванням авторів виду).

Alcea heldreichii (Boiss.) Boiss. (*Althaea bordzilowskii* Wissjul.; *Althaea heldreichii* Boiss.)

- На півдні Степу, в Причорномор'ї.

*!**Alcea rosea** L. (*Althaea rosea* (L.) Cav.; *Malva rosea* (L.) E.H.L.Krause)

Культивується як декоративна рослина під назвою рожа городня у відкритому ґрунті, іноді дичавіє (відомо з Чернівецької, Сумської, Харківської, Донецької, Запорізької, Миколаївської областей та Криму); в північних районах вирощується як кімнатна рослина.

Alcea rugosa Alef. (*Alcea novopokrovskiyi* Iljin; *Alcea taurica* Iljin; *Althaea rugosa* (Alef.) Litv.)

- У степових, зрідка південних лісостепових районах та в Криму. Рослини дуже варіюють за опушенням (від розсіяно- до густоопушених) і числом листочків підчаші. Раніше (Prokudin 1987, Olyanitskaya & Tzvelev 1996, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Didukh 2010, Tzvelev 2012) вид наводився під трьома назвами: *Alcea novopokrovskiyi* Iljin; *Alcea rugosa* Alef. і *Alcea taurica* Iljin.

ALTHAEA L.

Близько 10 видів в позатропічній Азії, Європі і Північній Африці, але в основному в країнах Середземномор'я. В Україні 4 види, з яких один сумнівний.

?**Althaea armeniaca** Ten. (*Althaea taurinensis* C.A.Mey.)

- Наводиться для Причорномор'я (окол. Одеси, острів Бірючий) та Криму (Севастопольська міська рада, смт Кача, окол. Севастополя, окол. Інкермана), але, можливо, помилково, замість *Althaea officinalis* L., оскільки цитований Д.М. Доброчаєвою (Dobrochaeva 1955b) для *Althaea armeniaca* Ten. синонім *Althaea multiflora* Rchb. (з посиланням на рисунок в монографії Рейхенбаха і на виданні зразки – ексикати) насправді є синонімом іншого виду – *Althaea officinalis*. Підтвердженням цього є також те, що в електронному ресурсі POWO 2024 *A. armeniaca* для України (включаючи і Крим) не наводиться (ареал виду охоплює країни Передньої та Центральної Азії, Анатолію, Північний Кавказ та південь європейської частини Російської Федерації, а в Україну (включно з Кримом) не заходить). Синонімом *A. armeniaca* є цитований О.П. Серегіним (Seregin 2008) для Криму вид *Althaea taurinensis* C.A.Mey., який, на його думку, відрізняється від *A. armeniaca* глибше розсіченими (трироздільними) середніми і верхніми стебловими листками і вважає, що саме цьому виду належать вказівки *A. armeniaca* для Криму.

Althaea cannabina L. (*Althaea cannabina* L. subsp. *narbonensis* (Pourr. ex Cav.) Nyman; *Althaea narbonensis* Pourr. ex Cav.; *Althaea kotschyi* Boiss.)

- На півдні Лісостепу, в Степу і в Криму, зрідка. Варіює за опушенням (формою волосків на стеблі) та формою листкових сегментів. Синонімом *A. cannabina* є *Althaea narbonensis* Pourr. ex Cav., яка наводилася для півдня Лісостепу, західної частини Степу і Криму, для якої характерні трохи ширші сегменти листків і дещо коротші пелюстки, що є недостатнім для визнання видового статусу.

Althaea hirsuta L.

- На півдні Степу (півд.-зах.: Одеська обл.) та в Криму, часто (крім степових районів); наводиться також для Закарпатської області (Чорна гора, окол. Виноградова) (Olyanitskaya & Tzvelev 1996, Tzvelev 2012) та Рівненської області (Dobrochaeva 1955b), але ці вказівки потребують підтвердження.

Althaea officinalis L. (*Althaea multiflora* Rchb. ex Regel)

- По всій материковій частині України (від Карпатських лісів, де трапляється переважно біля осель і Волинського Лісостепу до крайнього сходу і півдня); в Криму зрідка.

ANODA Cav.

Близько 25 видів, поширених у тропічних і субтропічних регіонах Америки, але як адвентивні рослини в багатьох інших тропічних і субтропічних країнах; один вид занесений в південні райони помірно теплої зони, зокрема і в Україну.

Anoda cristata (L.) Schltld. (*Sida cristata* L.)

- Вперше як адвентивна рослина для південного сходу України (Донецька обл., на залізниці) наведена В.К. Тохтарему у 90-х роках минулого століття (Mosyakin & Fedoronchuk 1999), а також цитується А.В. Бойко зі співавторами (Boiko et al. 2009). Вид північно-західного і тропічноамериканського походження, ефемерофіт. Потребує підтвердження новими зборами.

CALLIANTHE Donnell

50 видів, поширених в Центральній та Південній Америці. В Україні – два види, що культивуються.

***Callianthe darwinii** (Hook.f.) Donnell (*Abutilon darwinii* Hook.f.)

- Культивується як декоративна рослина під назвою кімнатний кленок, канатник. Раніше (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) наводився під назвою *Abutilon darwinii* Hook.f.

***Callianthe striata** (G.F.Dicks. ex Lindl.) Donnell (*Abutilon thompsonii* H.J.Veitch)

- Культивується як декоративна рослина. Раніше (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) наводився під назвою *Abutilon thompsonii* L.

CORYNABUTION (K.Schum.) Kearney

7 видів, поширених на півдні Південної Америки. В Україні – один вид, що культивується.

***Corynabution vitifolium** (Cav.) Kearney (*Abutilon vitifolium* (Cav.) G.Don)

- Культивується як декоративна рослина. Раніше (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) наводився під назвою *Abutilon vitifolium* C.Presl.

GOSSYPIUM L.

55 видів, поширених в тропіках і субтропіках обох півкуль, деякі з них широко культивуються як технічні рослини, зокрема і в найбільш південних районах помірно теплої зони. В Україні – три види.

***Gossypium barbadense** L. (*Gossypium frutescens* Last.-Dus. ex Tod.)

- Раніше культивувався в Україні, але промислового значення не мав (рослини висівалися лише для селекційної роботи на дослідних станціях).

*!**Gossypium herbaceum** L.

- Раніше рослини культивувалися в Україні, але промислового значення не мали (як і попередній вид висівалися лише для селекційної роботи на дослідних станціях). Зрідка дичавіє (відмічений в Миколаївській, Херсонській, Донецькій областях та Києві: Didukh 2010)

***Gossypium hirsutum** L.

- Культивується іноді на півдні Степу та в Криму, переважно на дослідних полях як технічна (прядильна) рослина. Вид центральноамериканського походження.

HIBISCUS L.

Понад 430 видів у тропіках і субтропіках, частково в помірно теплих областях обох півкуль; деякі з них уведені в культуру. В Україні – 4 види, з них три культивуються; факти здичавіння не відомі.

***Hibiscus cannabinus** L.

- Іноді культивується в південних степових районах як прядильна рослина.

***Hibiscus rosa-sinensis** L.

- Культивується на Чорноморському узбережжі Криму у відкритому ґрунті, а також вирощується як кімнатна рослина.

***Hibiscus syriacus** L.

- У Закарпатті, на півдні Степу та в Криму, де вирощується як декоративна садова рослина.

Hibiscus trionum L.

- У Закарпатті, Передкарпатті, Лісостепу, Степу та в Криму на засмічених місцях і як бур'ян на полях, а також культивується як декоративна рослина.

KITAIBELIA Willd.

Оліготипний рід, включає два види, поширених на Балканах та Передній Азії; в Україні – один вид, що культивується.

***Kitaibelia vitifolia** Willd.

- По всій Україні, крім крайнього півдня та в Криму, де іноді культивується на полях, парках, садах, квітниках як декоративна, кормова і медоносна рослина.

MALOPE L.

4 види, поширених в країнах Середземномор'я, з яких один широко культивується.

*!**Malope trifida** Cav.

- По всій Україні, спорадично, де культивується в садах і парках як декоративна рослина і нерідко дичавіє (Хмельницька, Київська, Полтавська, Одеська області). Ергазіофіт, середземноморського походження (Didukh 2010).

MALVA Tourn. ex L. (incl. *Lavatera* L.)

Понад 50 видів, поширених майже по всій земній кулі, окрім Арктики, північної частини лісової зони, деяких пустель і високогір'я, але в основному в Старому Світі; деякі види введені у культуру. В Україні – 9 видів (включно з двома, які раніше наводилися як види роду *Lavatera* L.). Нині види *Lavatera* уключені до складу роду *Malva* Tourn. ex L., оскільки основна морфологічна ознака, за якою раніше розрізнялися роди (зрослі при основі листочки підчаші у *Lavatera* і вільні у *Malva*), виявилася не достатньою, щоб їх розрізнити. Це підтверджується також молекулярно-філогенетичними даними (Rey 1995).

Malva alcea L. [*Malva alcea* L. subsp. *alcea* L.] (*Bismalva alcea* (L.) Medik.; *Malva bismalva* Bernh. ex Lej.; *Alcea palmata* Gilib., nom. illeg.)

- Наводиться для лісових та північних лісостепових регіонів Правобережної України. Європейсько-середземноморський вид, як занесений – в Північній Європі та Північній Америці.

*!**Malva excisa** Rchb. (*Malva alcea* L. subsp. *excisa* (Rchb.) Holub)

- У лісових і лісостепових районах, крім Криму, де культивується як декоративна рослина в садах і парках і нерідко дичавіє. Вид дуже близький до попереднього – *Malva alcea* L. [*Malva alcea* L. subsp. *alcea* L.] і, ймовірно, є його синонімом.

*!**Malva moschata** L. (*Alcea pinnatifida* Gilib., nom. illeg.; *Bismalva moschata* (L.) Medik.)

- Зрідка в Закарпатті, Розточчі-Опіллі (окол. Львова), Волинській височині, Лівобережному Лісостепу (с. Дергачі Харківської області), де часто культивується як декоративна рослина і нерідко дичавіє. Гібридує з *M. alcea* і *M. sylvestris* L.

Malva neglecta Wall. (*Malva prostrata* Gilib., nom. illeg.; *Malva rotundifolia* L., p. p., nom. rej.)

- Розсіяно по всій Україні (включно з Кримом).

Malva nicaeensis All.

- У Криму (Південний берег Криму, дуже рідко: Алуштинська міськрада, с. Рибаче (колишне Туак), с. Солнічногірське (кол. Куру-Узень)). Необхідні нові збори для підтвердження зростання виду в Криму.

Malva pusilla Sm. (*Malva rotundifolia* L., p. p., nom. rej.; *Malva rotundifolia* L. var. *pusilla* (Sm.) Gray)

- Розсіяно по всій Україні, але переважно в лісостепових і степових районах на засмічених місцях, городах як рудеральний бур'ян, лісових галявинах.

Malva sylvestris L. [*Malva sylvestris* L. var. *sylvestris*] (*Malva ambigua* Guss.; *Malva erecta* J.Presl & C.Presl; *Malva mauritiana* L.; *Malva plebeia* Steven; *Malva sylvestris* L. var. *mauritiana* (L.) Boiss.; *Malva sylvestris* L. subsp. *ambigua* (Guss.) Thell.; *Malva sylvestris* L. subsp. *mauritiana* (L.) Cout.)

- Розсіяно по всій Україні, найчастіше в лісових районах і на півночі Лісостепу, а також у Криму (півд.), як здичавіла або занесена рослина. У вітчизняній літературі вид наводився під назвами *Malva ambigua* Guss., *Malva mauritiana* L. і як *Malva sylvestris* L. Поліморфний вид із численними внутрішньовидовими таксонами, які часто приймаються за дрібні види, підвиди, різновиди або форми. Дуже варіює за ступенем та характером опушення, формою вегетативних і генеративних органів. В Україні переважає типова форма з густим, жорстким опушенням із простих, інколи зірчастих волосків (Didukh 2010).

Malva thuringiaca (L.) Vis. [*Malva thuringiaca* (L.) Vis. subsp. *thuringiaca* (L.) Vis.] (*Lavatera thuringiaca* L.)

- Розсіяно по всій Україні і в Криму (півд.), часто культивується як декоративна рослина і дичавіє. Раніше вид наводився як *Lavatera thuringiaca* L.

*!**Malva trimestris** (L.) Salisb. (*Lavatera trimestris* L.)

- Культивується і як здичавіла рослина розсіяно на Поліссі, в Лісостепу і Криму. Раніше вид наводився як *Lavatera trimestris* L.

*!**Malva verticillata** L. [*Malva verticillata* L. var. *verticillata*] (*Malva chinensis* Mill.; *Malva brevifolia* Gilib, nom. illeg.; *Malva crispa* (L.) L.; *Malva erecta* J.Presl & C.Presl; *Malva meluca* Graebn. ex Medw.; *Malva mohileviensis* Downar; *Malva pulchella* Bernh.; *Malva verticillata* L. subsp. *chinensis* (Mill.) Tzvelev; *Malva verticillata* L. subsp. *crispa* (L.) Tzvelev; *Malva verticillata* L. subsp. *pulchella* (Bernh.) Tzvelev; *Malva verticillata* var. *crispa* L.)

- Культивується як декоративна, овочева або технічна рослина в ботанічних садах, на дослідних ділянках і нерідко дичавіє, де трапляється на галявинах, узліссях, у розріджених лісах, серед кущів або заноситься в населені пункти. Поліморфний вид, дуже варіює за формою листків, розмірами і

забарвленням пелюсток. У вітчизняній літературі вид наводився під різними назвами: *Malva chinensis* Mill., *Malva crispa* (L.) L. (для лісостепових і степових районів), *Malva erecta* J.Presl & C.Presl (Крим), *Malva mohileviensis* Downar (Лівобережний Лісостеп і південь Степу), *Malva pulchella* Bernh., *Malva verticillata* L. (див. синоніміку).

MALVELLA Jaub. & Spach

Невеликий за обсягом рід (4 види), поширений у країнах Середземномор'я, Південно-Західної Азії і в Америці (від південно-західних штатів США до півдня Чилі й Аргентини). В Україні – один вид.

Malvella sherardiana (L.) Jaurb. & Spach (*Malva sherardiana* L.; *Sida sherardiana* (L.) Benth.)

- В Криму, зрідка: передгір'я (м. Сімферополь), східна частина Південного берега Криму, Керченський півострів.

RIPARIOSIDA Weakley & D.B.Poind.

Монотипний північноамериканський рід помірних широт, нещодавно виділений з роду *Sida* L., який виявився філогенетично, біогеографічно і морфологічно ізольованим від останнього (Weakley *et al.* 2017). Представлений видом *Ripariosida hermaphrodita* (L.) Weakley & D.B. Poind., вперше описаним К. Ліннеєм (Linnaeus 1753) як *Napaea hermaphrodita* L. (Sp. Pl. 2: 686) і переіменованим А. Каванілесом (Cavanilles 1788) як *Sida napaea* Cav. Але оскільки остання назва виявилася незаконною (nomen superfluum), то Расбі (Committee 1894) відновив його законну назву в роді *Sida* L. (як *Sida hermaphrodita* (L.) Rusby). Пізніше з'ясувалося, що цей вид є досить віддаленим як від видів роду *Napaea* L., так і від видів роду *Sida*, у зв'язку з чим П.А. Фрикселл (Fryxell 1997) висунув припущення, що *Sida hermaphrodita* заслуговує на виділення в окремий рід. Результати недавно проведених молекулярно-філогенетичних досліджень (Aguilar *et al.* 2003, Tate *et al.* 2005) підтвердили ізольованість *Sida hermaphrodita*, який не має близької спорідненості з ядром роду *Sida*.

*!**Ripariosida hermaphrodita** (L.) Weakley & D.B. Poind. (*Napaea hermaphrodita* L.; *Sida hermaphrodita* (L.) Rusby; *Sida napaea* Cav., nom. superfl.)

- Іноді культивується як технічна (волокниста) і кормова рослина і заноситься як здичавіле на країні полів, узбіччя доріг. В Україні вид відомий як *Sida hermaphrodita* (L.) Rusby.

SIDA L.

Понад 250 видів, поширених у тропіках і субтропіках обох півкуль, частина з яких заходять на південь помірної зони як занесені або культивовані рослини. В Україні – один вид.

Sida rhombifolia L. [*Sida rhombifolia* L. subsp. *rhombifolia*] (*Sida spinosa* auct. non L.)

- Наведено як занесену рослину, вперше зафіксовану С.Л. Мосякіним у 1990 р. в м. Києві (Didukh 2010), але наразі знахідка не підтверджена новими зборами; імовірно тут вид зник. Пізніше у 2010 р. вид був зафіксований Л.Г. Любінською (усне повідомлення) у м. Кам'янець-Подільський у рудеральних ектопах поблизу ботанічного саду (Didukh 2010). Вид пантропічного (Pjin 1949) або південно-східноазійського походження (Mosyakin & Yavorska 2002).

TILIA L.

Понад 30 видів, поширених головним чином в помірно теплих областях Євразії й Північної Америки, частково в гірських районах тропіків і субтропіків. В Україні – 13 видів (разом з підвидами та найчастіше культивованими).

***Tilia americana** L. (*Tilia caroliniana* Mill.; *Tilia heterophylla* Vent.)

- Зрідка культивується по всій країні. Має великі, дуже асиметричні листки, що тривалий час не опадають і добре розвинені стамінодії. Варіює за опушенням листків на нижній поверхні (від розсіяно- до густоопушених зірчастими волосками з пучками волосків в пазухах жилок листків). У попередньому виданні чекліста (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) вид наводився під трьома назвами: *Tilia americana* L., *Tilia caroliniana* Mill. і *Tilia heterophylla* Vent.

***Tilia amurensis** Rupr. [*Tilia amurensis* Rupr. var. *amurensis*] (*Tilia cordata* Mill. var. *amurensis* (Rupr.) Maxim.; *Tilia cordata* Mill. var. *mandzhurica* Maxim.)

- Зрідка культивується в садах і парках. Характеризується досить великими, більш-менш серцеподібними листками і від *T. cordata* Mill. відрізняється довгими вістрями на верхівках зубчиків листків.

Tilia cordata Mill. [*Tilia cordata* Mill. subsp. *cordata*] (*Tilia parvifolia* Ehrh. ex Hoffm.; *Tilia septentrionalis* Rupr.)

- Майже по всій країні, але в Криму в основному у верхньому лісовому поясі Гірського Криму. Часто культивується в садах і парках, на вулицях населених пунктів і гібридує з іншими видами.

Tilia dasystyla Steven

В Україні вид представлений трьома підвидами.

a. **Tilia dasystyla** Steven subsp. **caucasica** (V.Engl.) Pigott (*Tilia begoniifolia* Steven; *Tilia caucasica* Rupr., nom. superfl.; *Tilia platyphyllos* Scop. subsp. *caucasica* (V.Engl.) Loria; *Tilia rubra* (Weston) DC. subsp. *caucasica* V.Engl.; *Tilia ruprechtii* Borbás)

- У Гірському Криму, де є звичайною ліською рослиною; іноді також культивується в населених пунктах. У попередньому виданні чекліста (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) таксон наводився під двома назвами: *Tilia begoniifolia* Steven і *Tilia ruprechtii* Borbás., або як *Tilia caucasica* Rupr. (nom. illegit.) (Prokudin 1987). Від типового підвиду (*Tilia dasystyla* Steven s. str.) відрізняється голим стовпчиком. Варіює за формою листків (від більш-менш серцеподібних, симетричних до дуже асиметричних із нижнім краєм пластинок) і розмірами плодів.

b. **Tilia dasystyla** Steven subsp. **dasystyla** (*Tilia colchica* Stenen ex Rupr.; *Tilia rubra* Weston) DC. var. *dasystyla* (Steven) C.K.Schneid.)

- У Гірському Криму (головне пасмо кримських гір), у Білогірському районі (заказник загальнодержавного значення «Кулабач», окол. м. Алушта (гора Кастель). Кримський ендемік. Охороняється під назвою *Tilia dasystyla* Steven із природоохоронним статусом «зникаючий» (Perelik 2021). Від інших підвидів (*T. dasystyla* Steven subsp. *caucasica* (V.Engl.) Pigott та *T. dasystyla* Steven subsp. *multiflora* (C.K.Schneid.) Pigott) відрізняється густо опушеним по всій довжині стовпчиком.

c. **Tilia dasystyla** Steven subsp. **multiflora** (C.K.Schneid.) Pigott (*Tilia ledebourii* Borbás; *Tilia multiflora* Ledeb., nom. illeg.; *Tilia rubra* (Weston) DC. var. *multiflora* C.K.Schneid.)

- У Криму. Раніше таксон для Криму у вітчизняних флористичних джерелах не наводився, або цитувався під назвою *Tilia ledebourii* Borbás. (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) як вид, що культивується в садах і парках. Від інших підвидів (типового *T. dasystyla* subsp. *dasystyla* та *T. dasystyla* subsp. *caucasica*) відрізняється великими серцеподібними листками, суцвіттями з чисельними (10–20) квітками і опушеними в нижній частині стовпчиками.

Tilia × euchlora K.Koch (*Tilia cordata* Mill. × *Tilia dasystyla* Steven)

- У Криму (гори), а також культивується в садах і парках. Вид гібридогенного походження, який виник у культурі. Раніше у вітчизняній літературі не наводився. Крім Криму, поширений в Ірані, а також культивується в Австрії та Угорщині (POWO 2024). За формою листків (асиметричних) подібний до *Tilia dasystyla* Steven subsp. *caucasica*, але помітно меншими за розмірами, зверху темно-зеленими і дещо блискучими. Від типового *T. cordata* відрізняється також видовженими вістрями на верхівках зубців листків, пониклими гілками і пізнішим цвітінням.

Tilia × europaea L. (*Tilia cordata* Mill. × *Tilia platyphyllos* Scop.) (*Tilia × officinarum* Crantz; *Tilia × vulgaris* Hayne)

- У західній частині України, а також культивується в садах і парках по всій країні. В попередньому виданні чекліста (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) вид наводився під двома назвами: *Tilia × europaea* L. і *Tilia × vulgaris* Hayne.

***Tilia mandshurica** Rupr. ex Maxim.

- Зрідка культивується в садах і парках. Характеризується великими листками, зверху голими або майже голими з великими довгозагостреними зубцями.

***Tilia × moltkei** Späth ex C.K.Schneid. (*Tilia americana* L. × *Tilia tomentosa* Moench)

- Наводиться для західних регіонів (Tzvelev 2012), де зрідка культивується в садах і парках. Вид, імовірно, виник в культурі від гібридизації *T. americana* L. і *T. tomentosa* Moench. Від *T. americana* відрізняється листками, опушеними знизу розсіяно зірчастими волосками, а від *T. tomentosa* – більшими і розсіяно-опушеними листками з голими черешками. Раніше у вітчизняній літературі не цитувався.

***Tilia oliveri** Szyszyl. (*Tilia pendula* V.Engl. ex C.K.Schneid.)

- Зрідка культивується в садах і парках. Має біло-повстисті знизу листки.

Tilia platyphyllos Scop. subsp. **cordifolia** (Besser) C.K.Schneid. (*Tilia cordifolia* Besser; *Tilia grandifolia* Ehrh. ex W.D.J.Koch; *Tilia platyphyllos* Scop. subsp. *grandifolia* (Ehrh. ex W.D.J.Koch) C.K.Schneid.)

- У Закарпатті, Передкарпатті, Опіллі, Волинському і Західному Лісостепу, а також часто культивується в садах і парках по всій країні. Для України таксон раніше наводився як *Tilia platyphyllos* Scop. (Prokudin 1987, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Didukh 2010), але насправді типовий підвид

займає південну частину ареалу і в Україну не заходить, тоді як *T. platyphyllos* subsp. *cordifolia* є його північним вікаріантом (крім України, поширений також в Середній та Північній Європі). Підвид також наводився як синонім *Tilia × europaea* L. (Prokudin 1987, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Didukh 2010). Дуже варіює за опушенням пагонів і листків.

***Tilia tomentosa* Moench (*Tilia argentea* DC.; *Tilia petiolaris* DC.; *Tilia tomentosa* Moench subsp. *petiolaris* (DC.) Soó)**

- У Закарпатті (м. Берегове, Юлівські, Косинівські гори), Одеській області (с. Лісне Тарутинського району), Лівобережному Подністров'ї (с. Лісничівка Балтського району Одеської області), а також культивується в садах і парках по всій країні. Раніше вид наводився як *Tilia argentea* DC. (Prokudin 1987) чи, частково, як *Tilia petiolaris* DC. (Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Didukh 2010, Tzvelev 2012). Варіює за формою листків (від б.м. симетричних до дуже асиметричних) та опушенням листків і стамінодіїв в квітках (від розсіяно- до густоопушених зірчастими волосками).

Thymelaeaceae Juss., 1789, nom. cons.

Родина *Thymelaeaceae* Juss. нараховує понад 50 родів і близько 880 видів, поширених по всій земній кулі, крім Арктики. В Україні – два роди (*Daphne* Tourn. ex L., *Thymelaea* Mill) та 6 видів.

DAPHNE Tourn. ex L.

Близько 100 видів, поширених переважно в помірно теплих, субтропічних і тропічних областях Євразії та Північної Африки. В Україні 5 видів.

***Daphne cneorum* L. [*Daphne cneorum* L. subsp. *cneorum*]**

- У Розточчі-Опіллі, Волинському Поліссі, Західному Поділлі та Середньому Придніпров'ї (Київська, Черкаська обл.). Охороняється з природоохоронним статусом «вразливий» (Perelik 2021).

*!***Daphne laureola* L. [*Daphne laureola* L. subsp. *laureola*]**

- У Криму (півд.), культивується як декоративна рослина і легко дичавіє (як заносне: від смт Форос до смт Ботанічне); в деяких місцях (у лісах, серед кущів) рослина навіть натуралізувалася (Pobedimova 1996, Konechnaya 2012).

***Daphne mezereum* L. [*Daphne mezereum* L. subsp. *mezereum*] (*Mezereum officinarum* C.A.Mey.; *Thymelaea mezereum* (L.) Scop.; *Thymelaea praecox* Gilib., nom. illeg.)**

- У Карпатах, Розточчі-Опіллі, Правобережному Лісостепу, звичайно; рідше на Правобережному Поліссі; вид наводився також для Лівобережного Лісостепу, але дуже рідко (Харків, Дніпропетровськ), іноді культивується як декоративний кущ, але рослина отруйна.

***Daphne sophia* Kalenicz. (*Daphne oleoides* Czern. ex Meisn., nom. illeg.)**

- У Лівобережному Лісостепу (басейн Сіверського Дінця: Харківська обл., Вовчанський та Дворічанський райони, де відомо 4 локалітети). Охороняється з природоохоронним статусом «зникаючий» (Perelik 2021).

***Daphne taurica* Kotov (*Daphne sophia* Kalenicz. subsp. *taurica* (Kotov) Halda)**

- У Гірському Криму, дуже рідко (відомо два локалітети: верхів'я річки Велика Бурульча, Перевальне лісництво, урочище Яман-Таш та скелі Макроусова Сімферопольського району). Охороняється з природоохоронним статусом «зникаючий» (Perelik 2021).

THYMELAEAE Mill.

Понад 30 видів, поширених у помірно теплих областях Євразії та Північної Африки. В Україні – один вид.

***Thymelaea passerina* (L.) Coss. & Germ. (*Daphne passerina* (L.) E.H.L.Krause; *Stellera passerina* L.)**

- На Поліссі (півд.), у Лісостепу, Степу та Криму, як бур'ян.

Подяки

Автор висловлює щирю подяку чл.-кор. НАН України С.Л. Мосякіну за консультації та цінні поради при написанні статті.

REFERENCES

- Aguilar, J.F., Fryxell, P.A. & Jansen, R.K. (2003). Phylogenetic relationships and classification of the *Sida* generic alliance (*Malvaceae*) based on nrDNA ITS evidence. *Systematic Botany* **28**: 352–364. <https://doi.org/10.1043/0363-6445-28.2.352>
- Angiosperm Phylogeny Group (APG). (1998). An ordinal classification for the families of flowering plants. *Annals of the Missouri Botanical Garden* **85**: 531–553.
- Angiosperm Phylogeny Group II (APG II) (2003). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG II. *Botanical Journal of the Linnean Society* **141**: 399–436.
- Angiosperm Phylogeny Group III (APG III). (2009). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants. *Botanical Journal of the Linnean Society* **161**: 105–121. <https://doi.org/10.1111/j.1095-8339.2009.00996.x>
- Angiosperm Phylogeny Group IV (APG IV). (2016). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants. *Botanical Journal of the Linnean Society* **181**: 1–20. <https://doi.org/10.1111/boj.12385>
- Boiko, A., Ostapko, V., Mulenikova, E. (2009). Adventive fraction of flora in the South-East of Ukraine. *Promyshlennaya botanika* **9**: 32–48.
- Cavanilles, A.J. (1788). *Monadelphiae Classis Dissertationes Decem* 5:277. Typographia regia, Madrid, Spain.
- Chopyk, V.I. (1969). Floristic zoning of the Ukrainian Carpatians. *Ukrainian Botanical Journal* **26** (4): 3–15. (in Ukrainian)
- Chopyk, V.I. & Fedoronchuk, M.M. (2015). *Flora Ukrainae Carpaticeae*. Ternopil: TzOB «Terno-graf», 712 p. (in Ukrainian)
- Committee of the Botanical Club of the American Club of the American Association for the Advancement of Science. (1894). *List of Pteridophyta and Spermatophyta growing without cultivation in northeastern North America. Memoirs of the Torrey Botanical Club* **5**: 1–377.
- Didukh, Ya.P. (ed.). (2010). *Ecoflora of Ukraine*. Vol. 6. Kyiv: Phytosociotsenre, 422 p. (in Ukrainian)
- Dobrochaeva, D.M. (1955a). *Cistaceae* Juss. In: *Flora URSS*, vol. 7. Kyiv: Vyd. AN URSS: 327–337. (in Ukrainian)
- Dobrochaeva, D.M. (1955b). *Malvaceae* Juss. In: *Flora URSS*, vol. 7. Kyiv: Vyd. AN URSS: 261–301. (in Ukrainian)
- Fedoronchuk, M.M. (2022a). Ukrainian flora checklist. 1: family *Lamiaceae* (Lamiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18** (1): 5–27. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-1-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2022b). Ukrainian flora checklist. 2: family *Fabaceae* (Fabales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18**(2): 97–138. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-2-1> (in Ukrainian)
- Fedoronchuk, M.M. (2022c). Ukrainian flora checklist. 3: family *Apiaceae* (= *Umbelliferae*) and *Araliaceae* (Apiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18** (3): 203–221. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-3-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2022d). Ukrainian flora checklist. 4: family *Rasaceae* (Rosales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18** (4): 305–349. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-4-1> (in Ukrainian)
- Fedoronchuk, M.M. (2023a). Ukrainian flora checklist. 5: family *Caryophyllaceae* s. l. (incl. *Illecebraceae*) (Caryophyllales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19** (1): 5–57. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-1-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2023b). Ukrainian flora checklist. 6: family *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae*, *Saxifragaceae* (Saxifragales, Angiosperms), and *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*), *Solanaceae* (Solanales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19** (2): 141–168. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-2-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2023c). Ukrainian flora checklist. 7: family *Caprifoliaceae* s. l. (incl. *Dipsacaceae*, *Linnaeaceae*, *Valerianaceae*), *Viburnaceae* s. l. (incl. *Adoxaceae*, *Sambucaceae*) (Dipsacales, Angiosperms), and *Lythraceae* (incl. *Punicaceae*, *Trapaceae*), *Onagraceae*, *Myrtaceae* (Myrtales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19** (3): 243–271. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-3-1>
- Fedoronchuk, M.M. (2023d). Ukrainian flora checklist. 8: families *Ebenaceae*, *Primulaceae* (Primulales, Angiosperms), and *Actinidiaceae* & *Ericaceae* (Ericales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19** (4): 341–357. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-4-1>
- Fodor, S.S. (1974). *Flora Zakarpattya*. Lviv: Vyscha shkola, vydavnytstvo pry Lvivskomu derzh. Universyteti, 208 p. (in Ukrainian)
- Fryxell, P.A. (1997). The American genera of *Malvaceae* – II. *Brittonia* **49** (2): 204–269. <https://doi.org/10.2307/2807683>
- Heluta, V.P. (1989). *Flora gribov Ukrainy. Muchnistorosyanye griby*. Kiev: Naukova dumka, 256 p. (in Russian)

- Ijin, M.M. (1949). *Malvaceae* Juss. In: *Flora SSSR*. T. 15. Mosqua-Leningrad: Izdatelstvo AN SSSR: 23–184. (in Russian)
- Konechnaya, G.Ju. (2012). *Thymeleaceae* Juss. In: *Conspectus florum Europae Orientalis*, т. 1. Red. N.N. Tzvelev. Petropoli-Mosqua: Consociatio editionum scientificarum KMK: 494–495. (in Russian)
- Linnaeus, C. (1753). *Species plantarum, exhibentes plantas rite cognitatas, ad genera relatas, cum differentiis specificis, nominibus trivialibus, synonymis selectis, locis natalibus, secundum systema sexuale digestas*. Tomus II. Holmiae, Impensis Lourentii Salvii, Stockholm: 561–1200.
- Mosyakin, S.L. (2013). Families and orders of angiosperms of the flora of Ukraine: a pragmatic classification and placement in the phylogenetic system. *Ukrainian Botanical Journal* **70** (3): 289–307. (in Ukrainian) <https://doi.org/10.15407/ukrbotj70.03.289>
- Mosyakin, S.L., Fedoronchuk, M.M. (1999). *Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist*, Kiev, 345 p. <http://dx.doi.org/10.13140/2.1.2985.0409>
- Mosyakin, S.L. & Yavorska, O.G. (2002). *The Nonnative Flora of the Kyiv (Kiev) Urban Area, Ukraine: a checklist and brief analysis*. http://www.urbanhabitats.org/v01n01/monnativekiev_full.html
- Olyanitskaya, L.H. & Tzvelev, N.N. (1996). *Malvaceae* Juss. In: *Flora Europaea Orientalis*, vol. 9. Ed. N.N. Tzvelev. St. Petersburg: Mir i Semia: 231–255. (in Russian)
- Onyshchenko, V.A., Mosyakin, S.L., Korotchenko, I.A., Danylyk, I.M., Burlaka, M.D., Fedoronchuk, M.M., Chorney, I.I., Kish, R.Ya., Olshanskyi, I.H., Shiyani, N.M., Zhygalova, S.L., Tymchenko, I.A., Kolomiychuk, V.P., Novikov, A.V., Boiko, G.V., Shevera, M.V., Protopopova, V.V. (2022). *IUCN Red List categories of vascular plant species of the Ukrainian flora*. Ed. V.A. Onyshchenko, Kyiv: FOP Huliaeva V.M., 198 p.
- Perelik vydiv Roslyn ta grybiv, szo zanosyatsia do Chervonoj knyhy Ukrainy (roslynnyy swit), zatverdzenoho nakazom Ministerstva zakhystu dovykillia i pryrodnykh recursiv Ukrainy N 111 vid 15.02.2021 (in Ukrainian)
- Pobedimova, E.G. (1996). *Thymeleaceae* Juss. In: *Flora Europaea Orientalis*, vol. 9. Ed. N.N. Tzvelev. St. Petersburg: Mir i Semia, 287–290. (in Russian)
- POWO (2024). *Plants of the World Online*. Facilitated by the Royal Botanic Gardens, Kew. URL: <http://www.plantsoftheworldonline.org> (Accessed 15 December 2023 and 25 Januari 2024).
- Prokudin, Yu.N. (1987). *Opregelitel vyschykh rastenyi Ukrainy*. Kiev: Naukova Dumka, 547 pp. (in Russian)
- Rey, M.F. (1995). Systematics of *Lavatera* and *Malva* (*Malvaceae*, *Malveae*) – a new perspective. *Plant Systematics and Evolution* **198**: 29–53. <https://doi.org/10.1007/BF00985106>
- Reveal, J.L. (2012). An outline of a classification scheme for extant flowering plants. *Phytoneuron* **37**: 1–221.
- Seregin, A.P. (2008). Contribution to the vascular flora of the Sevastopol area (the Crimea): a checklist and new records. *Flora Mediterranea* **18**: 171–246.
- Shelyag-Sosonko, Yu.R. (ed.) (1985). *Priroda Ukrainskoi SSR. Rastitelnyi mir*. Kiev: Naukova dumka, 208 p. (in Russian)
- Tasenkevych, L.S. (1983). A new taxon for the flora of the USSR *Helianthemum grandiflorum* (Lam.) DC. subsp. *glaucescens* (Murb.) Holub. *Ukrainian Botanical Journal* **40** (4): 52–54.
- Tate, J.A., Fuertes Agular, J., Wagstaff S.J., LaDuke, J.C., Bodo Slotta, T.A. & Simpson B.B. (2005). Phylogenetic relationships within the tribe *Malveae* (*Malvaceae*, subfamily *Malvoideae*) as inferred from its sequence data. *American Journal of Botany* **92** (4): 584–602. <https://doi.org/10.3732/ajb.92.4.584>
- Tzvelev, N.N. (1996). *Cistaceae* Juss. In: *Flora Europaea Orientalis*, vol. 9. Ed. N.N. Tzvelev. St. Petersburg: Mir i Semia: 206–216. (in Russian)
- Tzvelev, N.N. (2012). *Tiliaceae* Juss. In: *Conspectus florum Europae Orientalis*, т. 1. Red. N.N. Tzvelev. Petropoli-Mosqua: Consociatio editionum scientificarum KMK: 471–474. (in Russian)
- Yena, A.V. (2012). *Spontaneous flora of the Crimean Peninsula*. Simferopol: N. Orianda Publ., 232 p. (in Russian)
- Weakley, A.S., Poindexter, D.B., LeBlond, R.J., Sorrie, B.A., Karlsson, C.H., Williams, P.J., Bridges, E.L., Orzell, S.L., Keener, B.R., Weeks, A., Noyes, R.D., Flores-Cruz, M., Diggs, J.T., Gann, G.D. & Floden, A.J. (2017). New combinations, rank changes, and nomenclatural and taxonomic comments in the vascular flora of the southeastern United States. *Journal of the Botanical Research Institute of Texas* **11** (2): 291–325. <https://doi.org/10.17348/jbrit.v11.i2.1071>

РЕЗЮМЕ

Федорончук, М.М. (2024). Чекліст флори України. 9: родини *Cistaceae*, *Malvaceae* (incl. *Tiliaceae*) та *Thymelaecaeae* (Malvales, Angiosperms). *Чорноморський ботанічний журнал* 20 (1): 5–18. doi: 10.32999/ksu1990-553X/2024-20-1-1

У флорі України порядок Malvales уключає три родини – *Cistaceae*, *Malvaceae* (incl. *Tiliaceae*) та *Thymelaecaeae*. У складі родини *Cistaceae* – три роди: *Cistus* (*C. tauricus*), *Fumana* (incl. *Fumanopsis*) – 3 види та *Helianthemum* – 12 видів, з яких для двох кримських (*H. lasiocarpum*, *H. ledifolium*) необхідні нові підтвердження. Для України (Карпати) за літературними даними наводився ще один вид – *H. alpestre* (≡ *Cistus alpestre*), але, можливо, помилково. Суттєві номенклатурні зміни відбулися у роді

Helianthemum. Зокрема, синонімами *H. canum* s. str. визнано *H. creticola* та *H. georgicum*, які наводяться у вітчизняній літературі як самостійні види. *Helianthemum nitidum*, що раніше наводився для Гірського Криму, виявився синонімом виду *H. glabrum*, а *H. ovatum* – синонімом *H. chamaecistus*. Синонімами *H. rupifragum* є *H. cretaceum* та *H. cretophyllum*, які наводяться у вітчизняній літературі як окремі види. Родина *Malvaceae*, з включенням до її складу родини *Tiliaceae*, у флорі України представлена 16 родами (*Abelmoschus*, *Abutilon*, *Alcea*, *Althaea*, *Anoda*, *Callianthe*, *Corynabution*, *Gossypium*, *Hibiscus*, *Kitaibelia*, *Malope*, *Malva* (incl. *Lavatera*), *Malvella*, *Ripariosida*, *Sida*, *Tilia*) та 49 видами (разом із підвидами, дикорослими та культивованими рослинами). *Alcea pallida* визнано за синонім *A. biennis*, а *A.* і *A. taurica* – синоніми *A. rugosa*. Вид *Althaea armeniaca* наводиться для материкової частини України (окол. Одеси, острів Бірючий) та Криму (околиці Севастополя: Інкерман, Кача) можливо, помилково, замість *A. officinalis*. Синонімом *Althaea armeniaca* є *A. taurinensis* (nom. illeg.), а *A. narbonensis* визнано синонімом *A. cannabina*. З чотирьох видів роду *Abutilon*, які наводилися у попередньому виданні чеклісту, лише один автохтонний вид (*A. theophrastii*) залишено у роді *Abutilon*. Три інших види, що культивуються як декоративні рослини, уключені до складу інших родів: *Callianthe darwinii* (≡ *Abutilon darwinii*), *Callianthe striata* (= *A. thompsonii*) та *Corynabution vitifolium* (≡ *A. vitifolium*). До роду *Malva* уключено рід *Lavatera*, оскільки основна морфологічна ознака, за якою раніше розрізнялися роди (зрості при основі листочки підчаші у *Lavatera* і вільні у *Malva*) виявилася не достатньою, щоб їх розрізнити. Це підтверджується також літературними молекулярно-філогенетичними даними. У флорі України рід *Malva* представлений 9 видами. Новим видом для України є *M. alcea*, який раніше у вітчизняних зведеннях не наводився. Синонімами *M. sylvestris* є *M. ambigua* і *M. mauritiana*, а *M. chinensis*, *M. crispa*, *M. erecta*, *M. mohileviensis*, *M. pulchella*, що раніше наводилися у вітчизняних флористичних роботах, зведені в синоніми *M. verticillata*. Вид *Sida hermaphrodita*, який іноді культивується в Україні як технічна (волокниста) і кормова рослина і заноситься на поля як бур'ян нині виділений з роду *Sida* в окремий монотипний рід *Ripariosida* (*R. hermaphrodita*). Він виявився філогенетично, біогеографічно і морфологічно ізольованим від інших видів роду *Sida*, що підтверджується недавно проведеними молекулярно-філогенетичними дослідженнями. Номенклатурні і таксономічні зміни відбулися у роді *Tilia*. Зокрема синонімами *T. begoniifolia* визнано *T. caucasica* і *T. i ruprechtii*. Синонімом *T. × europaea* є *T. × vulgaris*, а синонімами *T. tomentosa* – *T. argentea* і *T. petiolaris*. Новими таксонами, які раніше не наводилися у вітчизняних джерелах є *T. dasystyla* subsp. *multiflora* (= *T. ledebourii*), *T. × euchlora* (*T. cordata* × *T. dasystyla*), *T. × moltkei* (*T. americana* L. × *T. tomentosa* Moench), *T. platyphyllos* subsp. *cordifolia*. Родина *Thymelaeaceae* в Україні представлена двома родами (*Daphne*, *Thymelaea*) та 6 видами.

Ключові слова: анований список, поширення, вид, підвид, рід, родина, систематика, номенклатура, синоніми, гербарні зразки, *Abutilon*, *Alcea*, *Althaea*, *Anoda*, *Cistus*, *Daphne*, *Fumana*, *Fumanopsis*, *Gossypium*, *Helianthemum*, *Hibiscus*, *Lavatera*, *Malva*, *Malvella*, *Sida*, *Thymelaea*, *Tilia*